

О СВЕТОМ МОЈСИЈУ ТРОНОШКОМ — ПОВОДОМ 230 ГОДИНА ОД МУЧЕНИЧКЕ СМРТИ

Лазар Љубић

(lazarljubic98@gmail.com)

Епархија тимочка, Зајечар

Двеста тридесет година од мученичке смрти архимандрита Мојсија (†1792), повод је за подсећање на овог трonoшког духовника и страдалника. Потреба за тим утолико је већа будући да је о његовом ученику и наследнику – архимандриту Стефану (†1799) који се од недавно прославља као свештеномученик – писано у више наврата (Срдановић–Бараћ 1980, 237–250, са старијом литературом; Љубић 2020, 46–7). За разлику од Стефановог животописа, наша сазнања о архимандриту Мојсију Троношком врло су скромна. Колико је познато, он је био на челу Богородичиног манастира Троноше, готово две деценије, од 1773. до 1792. године. Страдао је од турског мача (Дабић 1926, 111; Поповић 1933, 111; Поповић 1940, 100; Поповић 1987, 11; Павловић 1998, 36), према предању, једне недеље у месецу марту. Наиме, у тренутку док је архимандрит вршио богослужење, у манастир су упали Турци. Када је отац Мојсије излазио из цркве, они су га, на самом црквеном прагу, напали и исекли јатаганима (Живојиновић 1987, 18, 67; Тодоровић 2017, 146–47). Тај податак се може пронаћи у литератури, али није нам познато на основу ког извора. Да се свирепо страдање архимандрита Мојсија могло догодити у време које памти традиција, указује нам запис сачуван у једној штампаној књизи, у којој се месеца марта 1792. године као архимандрит манастира Троноше помиње господин Стефан (Стојановић 1925, бр. 8747). О времену Мојсијевог старешинства, односно о његовим тежњама за време управе манастиром, може се дознати по-

средно, на основу података који сведоче о делатности трonoшких монаха његовог времена. Наиме, током Мојсијевог управе манастир Трноша је изнедрио бар двојицу знаменитих монаха. Један од њих био је познати јеромонах Јосиф који је, у складу са тадашњом тежњом за очување националне историје и свести, 1791. године преписао и редиговао „Трношки летопис“ или „Трношки родослов“, у којем је изложио хронологију средњовековних српских владара и пропасти српског царства (Трношац 2008; Радојчић 1931). Други је био већ поменути архимандрит Стефан. Он се нарочито истакао током аустро-турских ратова (1788–1791), а након Свиштовског мира 1791. године предузео је и дипломатске мисије у Темишвару и Бечу. Након Мојсијевог смрти постао је старешина манастира Трноше. Страдао је 1799. године, када је приликом једног иступања пред пашу у Зворнику, зарад прибављања хране гладном народу, био отрован. Тада је, како то бележи Вук Стефановић Караџић, имао око четрдесет година (Стефановић Караџић 1898, 239–41). Због свега реченог, он је с правом препознат као самопрегорни родољуб, неустрашиви народни вођ и главни заступник Срба у тешком периоду пре устанака (1804–1835). Ако имамо на уму подвиге јеромонаха Јосифа и архимандрита Стефана, можемо да опазимо да је братство манастира Трноше, под вођством игумана Мојсија, програмски било посвећено брзи за српски народ, како кроз преписивање књига тако и кроз војевање и преговоре са светским силама. На челу такве мисије манастира, у изазовним приликама крајем XVIII столећа, свакако је морала стајати снажна личност трonoшког старешине Мојсија. Стога, у светлу ове мисије постаје јаснији и његов мученички крај. Цена игуманове храбрости било је његово окрутно убиство. Награда пак праведника је његов вечни спомен (Пс. 111, 1).

Архимандрит Мојсије је био сахрањен са јужне стране своје цркве. Седам година касније, у продужетку његовог гроба, сахрањен је наставаљач његовог дела – архимандрит Стефан. Пошто је Стефан саборном одлуком Српске Православне Цркве у мају 2017. године уврштен у диптих светих (Саопштење 2017, 150), 16. јуна исте године приступљено је обретењу његових моштију. Том приликом су подигнути и земни остаци Стефановог претходника и учитеља Мојсија. Његове кости, жуто-црвене боје, пронађене су у неанатомском положају (његова гробница је претходно била отворена приликом архитектонских радова на цркви 1987. године, тада су пронађене мошти сложене и враћене у земљу). Мошти су подигнуте из земље, прописно умивене и положене у кивот у манастирском параклису Благовештења Пресвете Богородице. Архимандрит Мојсије Трношки се од тада у манастиру Трноши поштује као преподобномученик, ништа мање него његов достојни наследник

Стефан Троношки. То је поштовање нашло свој израз приликом састављања прославних списа посвећених Светом Стефану Троношком, тако да је написана заједничка Служба преподобномученицима Стефану и Мојсију Троношким. Потом је састављено и њихово Житије и Акатист које је, по благослову блаженопочившег Епископа шабачког Лаврентија, 2019. године издао манастир Троноша. Молитвено поштовање Светог Мојсија ненаметљиво зрачи из манастира Троноше широм Епархије шабачке и даље. Због свега реченог постоји оправдана нада да ће се у одговарајуће време име преподобномученика Мојсија Троношког наћи у календару светих, уз име његовог настављача Стефана.

Литература

- Дабих, Српко Л. 2017. „Манастир Троноша“. *Глас Цркве*, IV (4): 109–18.
- Живојиновић, Слободан. 1987. *Манастир Троноша*. Шабац: Манастир Троноша.
- Караџић, Вук С. 1898. *Скупиљени историјски и етнографски списи 1*. Београд: Државно издање.
- Љубић, Лазар. 2020. „О Светом Стефану Троношком – поводом 220 година од мученичке смрти“. *Гласник – службени листи СПЦ*, С (1): 46–7.
- Павловић, Марко. 1998. *Манастир Шабачко-ваљевске епархије*. Шабац: Православна народна хришћанска заједница.
- Поповић, Атанасије. 1940. *Поменик Шабачко-ваљевске епархије*. Београд: [б. и.].
- Поповић, Миодраг. 1987. *Вук Стеф. Караџић 1787–1864*. Београд: Нолит.
- Поповић, Михаило. 1933. *Историјска улога Српске Цркве у чувању народности и стварању државе*. Београд: [б. и.].
- Радојчић, Никола. 1931. *О Троношком родослову*. Београд: Српска краљевска академија.
- „Саопштење за јавност Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве“. 2017. *Гласник – службени листи СПЦ*, ХСVII, 5 (мај 2017): 150.
- Срдановић–Бараћ, Олга. 1980. „Троношки архимандрит Стеван Јовановић (1759–1799), родољубље и историјска улога у време Кочине Крајине“. *Теолошки погледи*, XIII (4): 237–50.
- Стојановић, Љубомир. 1925. *Стари српски записи и напisi 5*. Београд–Сремски Карловци: Српска краљевска академија.
- Тодоровић, Јања, ур. 2017. *Манастир Троноша*. Београд: Словенско слово – Манастир Троноша.
- Троношац, Јосиф. 2008. *Троношки родослов*. Прев. Драган Протић. Шабац: Епархија шабачка.